

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Pla a LletRA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-pla> >

Josep Pla

Josep Pla

Cristina Badosa

La dimensió literària de Josep Pla s'ha de valorar a partir de dues qualitats que han estat essencials en la modernització de la llengua catalana i en la divulgació de

la tradició històrica i cultural del nostre país. El seu estil combina els girs populars, la simplicitat expressiva i la creativitat en les metàfores i les comparacions. El resultat ha contribuït a la normalització del català literari, superant els estils modernista i noucentista i creant una escriptura creativa i, alhora, propera a la parla quotidiana, que ha facilitat la continuïtat després del període de repressió cultural franquista. D'altra banda, la recuperació, molt personal, de la memòria col·lectiva ha permès la divulgació del nostre passat immediat, a partir d'una perspectiva atractiva, humorística i, també, irònica.

L'aportació literària de Josep Pla ha passat, però, per un procés de creació i de consolidació molt lligat a les circumstàncies polítiques i autobiogràfiques. El 1921, després d'un reportatge sobre Madrid, va exposar els punts essencials d'un projecte que no duria a terme fins a la postguerra. La intenció de reunir en unes vastes memòries tota la seva obra assoliria una dimensió estructural a partir de la publicació de *Coses vistes*, el 1925. Però fins el 1928, després d'un intent frustrat de novel·la, *Relacions*, que es resoldria en un conjunt de narracions, Pla no es va disposar a organitzar l'obra dispersa en unes memòries a partir d'un jo narratiu que donaria unitat als diferents gèneres conreats per ell fins aleshores: viatges, retrats, narracions, notes sobre gastronomia o costums.

Tanmateix, la voluntat inicial va quedar reduïda a un simple programa d'intencions, quan l'activitat política el va obligar a ajornar novament el projecte. La fi de la Dictadura del general Primo de Rivera li va desvetllar el sentit de la responsabilitat política; per mitjà de la premsa va contribuir a dinamitzar-ne el discurs. Des de la Lliga i a partir de posicions cada vegada més radicals, Pla va arribar a influir sobre l'opinió pública en una crítica constant contra la República i les esquerres que coincidia amb l'objectiu desestabilitzador de la CEDA. La guerra civil el va portar a col·laborar amb l'espionatge franquista. No serà fins a la postguerra que Pla tornarà al projecte de construir unes vastes memòries de la seva època i del nostre país que prendran cos a partir de la primera edició de les *Obra completa*. La construcció d'un jo narratiu donarà al testimoniatge dimensió universal, qualitat i el fil estructural que, com ja havia imaginat el 1921, li permetrà aplegar una obra massa dispersa. *El quadern gris* és en aquest sentit el nucli d'aquest mosaic vastíssim i divers, i una de les obres més universals de la nostra prosa narrativa.

La creació d'un estil periodístic i literari (1920-1925)

Els anys d'aprenentatge (1917-1920) Josep Pla va néixer el 8 de març de 1897 a Palafrugell, és a dir, al tombant de segle i en una vila industrial, agrícola i marinera del Baix Empordà. Aquestes circumstàncies expliquen, en part, el contingut d'una obra dispersa i rica en gèneres, que l'autor justifica per la necessitat de preservar la memòria col·lectiva d'un país, l'Empordanet i Catalunya, i uns costums, que a partir de la Guerra Civil estaran sotmesos a un canvi radical. D'altra banda, la vacil·lació inicial i el rebuig posterior envers la novel·la s'emmarquen en la crisi del gènere plantejada

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Pla a LletreA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-pla> >

després de la Primera Guerra Mundial. Pla en va viure tot el procés els anys vint, quan *La Publicidad* el va enviar a París de corresponsal. La recuperació del model de l'antiheroi de Dostoievski, per escriptors com André Gide, va ser seguida per Pla en els primers intents per a bastir un personatge que li permetés exposar una concepció de la humanitat escèptica i crítica, tot evitant el compromís personal.

El personatge final serà el resultat de la combinació d'una tria a favor de la condició de l'escriptor professional, que ell defineix com «el rellogat», del personatge de l'antiheroi esmentat i de la pròpia personalitat, que amb els anys es confondran amb el Pla escriptor i home. Aquesta veu narrativa, que sovint té el relleu d'un autèntic protagonista, com en el cas d'*El quadern gris*, serà el fil conductor de tota l'obra aplegada en l'*Obra completa* i, també, de la majoria dels articles que encara avui es conserven dispersos en diverses publicacions. Aquest narrador serà sovint el protagonista dels primers llibres que anuncien les vastes memòries posteriors, llibres en els quals predomina la narració, com a *Coses vistes* (1920-1925) (ed. 1925), *Llanterna màgica* (ed. 1926) i *Relacions* (ed. 1927), però en els quals figuren els esbossos de gèneres essencials en la seva obra com són la biografia, l'assaig antropològic i costumista, i la descripció del paisatge.

La corresponsalia a París, Itàlia, Alemanya i Anglaterra (1920-1927) La majoria d'aquests llibres havien estat encàrrecs de premsa. L'habilitat estilística de Josep Pla, el dinamisme de la seva prosa, la utilització de l'anècdota, el constant diàleg amb el lector per atreure la seva atenció, el sentit de l'humor, són tècniques que va aprendre en la pràctica periodística. La carrera literària de Pla s'ha d'entendre en el context de la professionalització periodística, i la conseqüència immediata és la renovació que fa de la prosa, bandejant l'encarcament noucentista, el ruralisme i les vaguetats modernistes.

Pla va col·laborar en els diaris més prestigiosos de Catalunya i d'Espanya. Va iniciar la carrera periodística i literària a *La Publicidad*, que poc després esdevindria *La Publicitat*, i es va formar fent de corresponsal per a aquest diari a París, Itàlia, Berlín i Londres. Va viure la renovació artística i literària en un París que s'estava recuperant de la Primera Guerra Mundial, va ser testimoni privilegiat de la Marxa sobre Roma de Mussolini, va patir a Berlín la devaluació del marc durant la República de Weimar i les restriccions a Londres, el 1926, en la primera vaga general de la història.

La vocació política i periodística (1927-1939)

El tomb polític: d'Acció Catalana a la Lliga Regionalista De retorn a Catalunya Pla es va adherir al moviment de recuperació de l'esperit catalanista proposat per dretes i esquerres. La sèrie del *Viatge per Catalunya* a *La Nau* d'Antoni Rovira i Virgili s'ha de valorar en el context de *La Catalunya endins* de Joan Estelrich, és a dir, del catalanisme de comarques, que enriqueix el catalanisme barceloní. Pla col·labora també en el setmanari *L'Opinió*, al principi de tendència liberal, que es va radicalitzar a l'esquerra. Pla se'n va separar de seguida, quan el to va esdevenir doctrinal sota la direcció de Joan Lluhí. La primavera del 1928 Pla va dur a terme un tomb polític que va provocar una polèmica encesa i l'acusació d'oportunisme, que ell va justificar com la necessitat d'adaptar-se a una manera de fer política més possibilista.

La seva entrada a la Lliga Regionalista, amb la col·laboració a *La Veu de Catalunya* i la publicació de la biografia sobre Francesc Cambó, va significar la incorporació d'una de les plomes més intel·ligents i atractives de les lletres catalanes a la política nacionalista conservadora. Des del punt de vista literari, l'entrada a la política el va allunyar eventualment del projecte d'escriure unes vastes memòries quan precisament l'estava consolidant amb la publicació de dos llibres, *Vida de Manolo* i

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Pla a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-pla> >

Cartes de lluny, i amb l'aparició de la sèrie d'articles *Viatge per Catalunya*.

Al servei de Francesc Cambó: la República i la Guerra Civil La corresponsalia a Madrid i el seguiment, dia a dia, de l'activitat parlamentària el porten a un compromís creixent amb la Lliga i Francesc Cambó. Pla es converteix en el divulgador més eficient de la nova ideologia iberista que pren el relleu al particularisme de Prat de la Riba, completament inviable en la nova política intervencionista del líder regionalista. Amb el temps, la crítica de Pla sobre la política republicana es radicalitza fins a acostar-se a les posicions de la CEDA de Gil Robles, aliada política de la Lliga sobretot després dels fets d'octubre del 1934. L'etapa de la República va ser literàriament poc productiva, malgrat que va publicar alguns llibres aplegats de sèries d'articles a *La Publicitat* i *La Veu de Catalunya*, com *Cartes meridionals* (1929), *Madrid: Un dietari* (1930), *Madrid (L'adveniment de la República)* (1933) i *Viatge a Catalunya* (1934).

L'aixecament del general Franco contra la República va alterar completament l'escenari polític. Josep Pla, com molts homes de la Lliga, va haver d'exiliar-se de la Catalunya republicana davant l'amenaça d'alguns escamots anarquistes. A partir d'aquí comença una etapa, silenciada per ell, de propaganda contra la República i de col·laboració amb els serveis d'informació finançats per Francesc Cambó i organitzats per Josep Bertran i Musitu al sud de França (SIFNE), que proporcionaven al govern franquista de Burgos la relació dels moviments del transport marítim amb la República.

Un programa literari per a la postguerra: la recuperació de la memòria (1939-1981)

Les edicions de les *Obres Completes* De retorn a Catalunya, al gener del 1939, Pla va dirigir *La Vanguardia Española* durant unes quantes setmanes i va tornar a l'Empordà quan Juan Ignacio Luca de Tena i Ramon Serrano Súñer van nomenar-ne director Galinsoga. Després d'una temporada d'inactivitat periodística, va començar una col·laboració en la revista *Destino* que va durar més de 35 anys (fins el 1975). El seu article, sota l'epígraf «Calendario sin fechas», es va convertir en el principal reclam del setmanari i va contribuir a desvetllar i mantenir l'interès sobre la realitat política i cultural de Catalunya i Europa. Després de la mort del seu pare, el 1944, Pla es va instal·lar al mas de Llofriu, on, finalment, va poder donar un sentit unitari a la seva escriptura. L'inici de la publicació en català de la seva obra a l'[Editorial Selecta](#), el 1949, li va permetre abastar-ne la diversitat i l'extensió. A partir del 1956 va començar la primera edició de l'obra completa, que deu anys després tindrà la seva versió, segons ell, definitiva a Edicions Destino. És també durant aquests anys que reprèn el costum dels viatges: Estats Units, Europa, Orient Mitjà, Amèrica del Sud, que li serviran per a escriure els grans reportatges de la revista *Destino*.

El primer volum de l'edició definitiva de l'obra completa, *El quadern gris*, el consagrarà com el més gran prosista de la nostra literatura contemporània. La versió del 1918 li havia servit per a trobar la veu narrativa. Els temes centrals del dietari són el paisatge i l'obsessió per l'escriptura, que passa pel reconeixement de la pròpia personalitat. El llibre s'acaba amb el bateig professional del narrador. L'escriptura del procés d'aprenentatge és el fil conductor de l'obra, la síntesi que li permet unificar l'immens retaule de la vida quotidiana i de la geografia del Baix Empordà. Havia començat amb la il·lusió i l'afany de ser escriptor i es tancava amb l'assoliment d'aquesta ambició, a partir de la perspectiva dels més de quaranta-cinc anys de professió periodística i literària. El Pla madur s'havia reconegut en el personatge jove, en l'antiheroi literari producte de la Primera Guerra Mundial. Si bé l'escepticisme en el gènere humà l'allunyava de la literatura intimista, en canvi la sensibilitat pel paisatge i pels canvis socials el consagraven com un memorialista dels personatges del nostre país i com un dels millors paisatgistes. Josep Pla va morir la matinada del 23 d'abril de 1981 i va ser enterrat al cementiri de Llofriu.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Pla a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-pla> >

Copyright text © 1999 Eduoc/ECSA

Tast de textos

Text

 WEB: Itinerari literari pel Baix Empordà, amb textos de l'autor

A Mapaliterari.cat.

<http://www.mapaliterari.cat/mapa/guia/9/josep/ruta-josep-pla>

 WEB: bloQG - El blog del 'Quadern gris'

Cada dia que Josep Pla fa una anotació en *El quadern gris*, en la mateixa data i amb 90 anys de diferència, el text es publica en aquest blog. És una iniciativa de Xarxa de Mots i la Fundació Josep Pla.

http://elquaderngris.cat/blog/?page_id=12

 WEB: Antologia de Josep Pla

Inclou nombrosos retrats d'escriptors coetanis de Pla.

<http://lletres.net/pla/plaindex.html>

 WEB: De Josep Pla a Gabriel Ferrater

Una carta de Pla a Ferrater del 14 d'abril de 1961.

<http://www.lletres.net/pla/plafer.html>

 WEB: Apunts sobre llengua

Text de Josep Pla sobre la llengua catalana. A *Free Catalonia*

<http://ghostchild.org/index.php?showforum=15>

 WEB: Pla a EPdLP

Nota biogràfica en castellà amb dos fragments de la seva obra a El Poder de la Palabra.

<http://www.epdlp.com/escritor.php?id=2149>

 WEB: Pla a Google Books

<http://lletra.uoc.eduhttps://www.google.com/search?q=inauthor%3Ajosep+pla&btnG=Cerca+llibres&tbm=bks&tbo=1&hl=ca#hl=ca&q=inauthor%3A+%22Josep+Pla%22&tbm=bks>

 WEB: Pla a WorldCat

<http://www.worldcat.org/search?q=%22josep+pla%22>

Altres

 TXT: Carta de Josep Pla a Isidor Macabich

Carta de Josep Pla a Isidor Macabich (1948)

http://lletra.uoc.edu/anterior/noms/jpla/html_especials/jplacartaimacabich.html

Biobibliografia

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Pla a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-pla> >

Biografia

WEB: A la Viquipèdia

Extensa biografia, obra i enllaços sobre l'autor al web de l'enciclopèdia lliure.
http://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Pla_i_Casadevall

Bibliografia

WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://cataleg.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=Pla+Josep+1897&sortdropdown=-&searchscope=13&searchscope2=13&SORT=D

WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/a?SEARCH=Pla+Josep+1897&sortdropdown=-&searchscope=23

WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

<http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C|SPla+Josep+1897|Orightresult|U1?lang=cat&suite=pearl>

WEB: Articles sobre l'autor (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Pla%2C+Josep&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

Comentaris sobre l'autor

Crítica

WEB: Pàgina de l'AELC

Biografia, publicacions, comentaris.
<http://www.escriptors.cat/autors/plaj/>

WEB: Fundació Josep Pla

Informació sobre l'entitat palafrugellenca amb documentació, exposicions, serveis, rutes i activitats sobre Pla.

<http://fundaciojoseppla.cat/>

WEB: Pla, traduït

Informació sobre les traduccions de les obres de Pla, a Visat (PEN Català).
<http://www.visat.cat/traduccion-literatura-catalana/cat/autor/9/2/0/josep-pla.html>

WEB: Any Pla 1997

Pàgina del centenari del naixement de Josep Pla. Web educatiu.
<http://pie.xtec.es/recursos/socials/anypla/>

WEB: L'autor al Corpus Literari Ciutat de Barcelona

Biografia, enllaços i transcripció d'articles sobre Pla.
http://www.ducros.cat/corpus/index.php?command=show_news&news_id=2241

WEB: L'autor a LLetres de Batalles

Biografia de Josep Pla i fragments de la seva obra en aquest web sobre literatura catalana i guerra civil.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Pla a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-pla> >

<http://www.edu365.com/eso/muds/catala/lletresbatalles/index.htm>

 WEB: Josep Pla, una figura carismàtica i polièdrica

Pàgina educativa dedicada al centenari del naixement de Josep Pla. Per Xavier Cambray.

<http://www.pangea.org/~geus/pla.htm>

Diversos

 WEB: Fundació Pla a Palafrugell

Informació sobre la Fundació Josep Pla al web Espais escrits de la Xarxa del Patrimoni Literari Català.

<http://www.espaisescrits.cat/home.php?op=6&module=escriptors&ides=7&idioma=cat>

 WEB: Josep Pla i Palafrugell

Descripció de la ruta literària dedicada a l'autor (Vilaweb Lletres).

http://www.vilaweb.cat/www/noticia?p_idcmp=3616431

 PDF: Cruzet, editor de Pla

Carme Arnau escriu a l'*Avui* (03/06/04) sobre la correspondència entre Pla i Cruzet en l'edició de Maria J. Gallofré.

<http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/av02630.pdf>

 WEB: Sobre Verdaguer

El "Florilegi crític" sobre Jacint Verdaguer aplegat per la Biblioteca de Catalunya inclou un text de Josep Pla.

http://www.bnc.cat/expos/expo_verdaguer/

 WEB: Sortides i itineraris

Sortides i itineraris didàctics sobre Josep Pla.

<http://www.xtec.es/recursos/socials/anypla/itinerara.htm>

 WEB: Biblioteca Josep Pla (UdG)

Informació molt completa, amb enllaços i accés a catàlegs des d'aquesta pàgina de la Universitat de Girona.

<http://www.udg.edu/tabid/12020/language/ca/default.aspx>

 WEB: "Auca de Josep Pla"

Auca escrita per Joan Vilamala i il·lustrada per Arnau Torredelot i els alumnes de l'IES Pius Font i Quer, de Manresa, al web La paret de les auques. Amb suggeriments de treball.

<http://www.auques.cat/tot.php?auca=pla>

 WEB: "Pla i Barcelona: ànsia, badoqueria i crítica"

Text de Marina Gustà a *MM. Quadern Central*, núm. 38, sobre Josep Pla i la seva relació amb la ciutat comtal. Amb citacions de l'escriptor.

http://www.publicacions.bcn.es/bmm/2541/38ct_qc.htm

Comentaris

 WEB: Quadern de notes vistes

Una altra iniciativa de Xarxa de Mots (bloQG) que recull fragments de l'obra de l'autor.

<http://qnv.elquaderngris.cat/>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Josep Pla a LletreA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-pla> >

 WEB: Gabriel Ferrater parla de Pla

Comentari sobre la «Carta a un neòfit castellà sobre literatura catalana» de Pla.
<http://www.lletres.net/pla/ferlit.html>

 WEB: "El profeta de la dieta mediterrànea"

Un article de Manuel Vázquez Montalbán aparegut a "El País Semanal".
<http://vespito.net/mvm/pla.html>
